

FƏNN SİLLABUSU

İxtisas: 050310-Muzey, arxiv işi və abidələrin qorunması

Fakültə: Tarix coğrafiya və incəsənət

Kafedra: Tarix və onun tədrisi metodikası

I Fənn haqqında məlumat

Fənnin adı: S/f Qafqaz regionunun memarlıq nümunələri

Fənn proqramı (İşçi proqram LDU-nun Tarix və onun tədrisi metodikası kafedrasının 14.09.2022-ci il qərarı ilə təsdiq edilmişdir (protokol №1)

Kodu: IPFS-B10

Tədris ili: III (2025-2026) I semestr

Tədris yükü cəmi: 60 saat. Auditoriya yükü (10 saat mühazirə, 10 saat seminar)

Təhsilalma forması: Qiyabi

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 6 kredit

II Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi: dos. Emin Məlikov Nazir oğlu

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş., Ə. Məmmədov küçəsi, 21, 2 saylı tədris korpusu

Məsləhət saati: I gün: saat 14⁰⁰-16⁰⁰

E-mail ünvanı: eminmelikov79@gmail.com

III Təvsiyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

Əsas ədəbiyyat:

1. Hacıyeva F.M., Ağazadə R.R., Mikayılova M.N. Şəhərsalma nəzəriyyəsi. – Dərslik, Bakı, Memar N-P, 2008, - 240 s.
2. Q.M.Əlizadə. Azərbaycan Xalq Memarlığı XIX-XX əsrlərdə. Bakı, 1958. 58
3. Ə.R.Salamzadə, K.M. Məmmədzadə. Şəkinin memarlıq abidələri. Bakı: Elm, 1987.
4. Hüseynov F.M., Əliyev N.Ə., və b. Azərbaycan kiçik və orta şəhərlərinin planlaşdırma və yeniləşdirmə prinsipləri. Bakı, Elm, 2003, -188 s.
5. Əliyev N.Ə. Heydar Əliyev və Bakının memarlığı. Bakı, Ulduz, 2005, -224 s.
6. Hüseynov F.M., Ağazadə R.R., Mikayılova M.N. Şəhərsalma nəzəriyyəsi .- Dərslik, Bakı, Memar N-P , 2008, - 240 s.

Əlavə ədəbiyyat

7. Д. А. АХУНДОВ. Архитектура древнего и раннесредневекового Азербайджана. «Азербайджанское государственное издательство», Баку, 1986.
8. Бакинская крепость-Ичеришехер.Редколлегия. Санкт-Петербург, 2018
9. А.А.Али-заде. Социально-экономическая история Азербайджана. XIII-XIV вв. Б., 1956.
10. Bakixanov A. Gülüstanı İrəm, B., 1951.
11. Бунятов З.М. Ширван в XII – первой половине XIII вв. Изв. АН Аз.ССР. Серия истории, философии и права. 1976, №2.
12. Vəqif Pirişev. Azərbaycan XIII-XIV əsrlərdə. B., 2003.
13. Кулиева В. А. Роль и позиция мусульманского духовенства в социальнополитической и культурной жизни Азербайджана в XIX начале XX вв. в ракурсе армяно-азербайджанских политических отношений. Баку, 2003.
14. Кулиева В. А. Роль и позиция мусульманского духовенства в социальнокультурной жизни Нахичевани, Эриванской губернии и Зангезура в XIX начале XX вв. Баку, «Элм», 1999.
15. М. С. Неймат, В.А.Кулиева. Объект армянского террора – памятники материальной культуры азербайджанского народа. Баку, 2007.
16. Минорский В. Ф. История Ширвана и Дербенда. X-XI вв. М., 1963.

Nemətova Məşədixanım. Epigrafiq abidələr və onların Azərbaycanın sosial-iqtisadi tarixinin rənilməsində əhəmiyyəti (XIV-XIX əsrlər). Dokt. diss. B., 1968, AMEA TİEA, inv. №6639 (2).

8. I. Avşarova, Q. Pirquliyeva. Qafqaz arxeologiyası. (Dərslik). Bakı, 2009

IV Prerekvizitlər: Qafqaz regionunun memarlıq abidələri fənninin tədrisindən öncə "Müzeydənəkar tarix və mədəniyyət abidələrinin mühafizəsi və istismarı" fənninin öyrənmək vacibdir.

V Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxtda başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI Fənnin təsviri və məqsədi: Azərbaycan xalqının Qafqazın aborigen xalqı olduğunu isbat etmək və Qafqazda qədim dövrlərdə başlayaraq inşa olunmuş memarlıq abidələrinin ona məxsus olduğunu göstərmək. Qafqaz tarixi və mədəni abidələri fənninin tədrisi bölgədə Azərbaycanın qədim dövlətçilik ənənələrinə malik olması və onun keçdiyi zəngin tarixi abidələrə əsaslanaraq bir daha sübut edir.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: : Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə: Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə, 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzərə alınır.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

-10 bal- tələbə keçilmiş materialı dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəfli.

-9 bal-tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam aça bilər.

-8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;

-7 bal- tələbə keçilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırma bilmir

-6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.

-5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.

-4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;

- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir;

- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.

- 0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91-100	əla	A
2.	81-90	çox yaxşı	B
3.	71-80	yaxşı	C
4.	61-70	kafi	D
5.	51-60	qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam – intizam qaydalarını pozduqda onun haqqında əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir.

X. Təqvim mövzu planı: mühazirə 10 saat, seminar 10 saat

№	Keçirilən mühazirə və seminar mövzularının məzmunu	müh	sem
1.	Memarlığın yaranma tarixi və səciyyəvi xüsusiyyətləri PLAN: 1.Dünya memarlığının yaranması və inkişafı tarixindən . 2.Memarlıq və bəşəriyyətin mədəniyyəti 3.Arxeoloji araşdırmalarda Azərbaycanın memarlıq elementləri 4.Dinlər və memarlıq Mənbə:[1, səh.11-18]	2	2
2.	Azərbaycanda qədim yaşayış evləri və dini tikililər qafqaz albaniyası	2	2

	dövrünün memarlığı PLAN: 1. Yaşayış evləri qayaüstü rəsmlərdə və bezi arxeoloji abidələrdəki modellərdə 2. Dini dünyagörüşü və tikili quruluşları 3. Qafqaz Albaniyasının şəhər memarlığı 4. Atropatenanın antik dövr memarlığı 5. Antik şəhərlər və yaşayış yerlərinin memarlığı. 6. Təbii rəsurslar və Qafqaz Albaniyasının inşaat materialı problemi 7. Cənubi Azərbaycanın inşaat materialı və abidələri Mənbə: [2, 22-29; 11, 1-19]		
3	Alban dövrü və qarabağın tarixi-memarlıq abidələrinin müasir vəziyyəti PLAN: 1. Tarixi hadisələr və memarlıq nümunələrinin ümumi vəziyyəti 2. Maddi-mədəni irsimizə qarşı erməni vandallının törətdikləri vəhşiliklərin-soyqırımın nəticələri 3. Dağlıq Qarabağın dini memarlıq abidələri (Şərqi Zəngəzur ərazisi üzrə) 4. Aran Qarabağında işğal edilən abidələr 5. Daşkəsən, Şəkinin mühüm tarixi-memarlıq abidələri 6. Azərbaycanın cənub-şərq bölgəsinin tarixi memarlığı 7. Şirvanın memarlıq abidələri Mənbə: [14, 45-78; 15, 34-90; 17, 23-67]	2	2
4	Qafqazın memarlığına xristian və islam dinlərinin təsiri PLAN: 1. Qafqaz Albaniyasının təbii coğrafi şəraiti və tarixi dini memarlıq abidələri 2. İslam və Qafqazın müsəlman dövrü abidələrinin özəllikləri 3. Azərbaycanın dünya şöhrətli abidələrinin memarlığı barədə 4. Gürcüstanın dünya şöhrətli abidələri Mənbə: [1, 56-198; 14, 45]	2	2
5	Qərbi Azərbaycanın memarlığı PLAN: 1. Orta əsrlərdə Azərbaycanda memarlığın inkişafı 2. Qafqaz memarlığının əsas xüsusiyyətləri 3. Qərbi Azərbaycanın memarlığının özünəməxsusluğu (İrəvan şəhərinin orta əsrlər dövrü abidələrinə əsasən) 4. Qərbi Azərbaycanın islam dini memarlığı Mənbə: [1, 78-167]	2	2

XI. Fənn üzrə tələblər:

Qafqaz tarixi və mədəni nümunələri fənninin predmeti və vəzifələrini təyin edilməsi üçün mühüm olan dəqiq memarlıq abidələrinin tikilmə tarxi, adları, quruluşu, hazırkı vəziyyəti kimi mühüm məsələləri aydınlaşdırır. Bu fənnin öyrənilməsi nəticəsində Qafqazda ən qədim dövrlərdən insanlar tərəfindən inşa edilən sadə tikililərdən başlamış, XXI əsrin əvvəllərində inşa edilən çox dəyərli memarlıq abidələrinin inşaat, material məsləsinə və memarlıq üslubunu, o cümlədən tarixi-memarlıq- mədəni sərvətlərin mahiyyətini bilməli və onların elektron formada təqdimatını öyrənməlidir.

XII. Fənn üzrə təlim nəticələri

- Qafqaz regionunun memarlıq nümunələrini müəyyən edən meyarlar haqqında tələbələr bilikləri mənimsəməlidir.
- Qafqaz regionunun memarlıq nümunələrini tipoloji xüsusiyyətləri ilə bağlı nəzəri-metodoloji biliklərə yiyələnməlidir.
- Qafqaz regionunun daşınar və daşınmaz mədəni irs obyektlərinin təsnifatını mənimsəməlidir.
- Regionunun dövlət və hökumət, qeyri hökumət qurumlarının fəaliyyət istiqamətləri haqqında ətraflı biliklərə yiyələnməlidir.
- Qafqaz regionunda beynəlxalq təşkilatların, xüsusilə YUNESKO və onun müvafiq şura və komitələrinin fəaliyyəti ilə bağlı ətraflı biliklər əldə etməlidir.
- Qafqaz regionunda Ermənistanın abidələrə qarşı dağıdıcı siyasəti öyrənilməlidir.

XIII. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

Kollektivium sualları:

1. Dünya memarlığının yaranma və inkişaf tarixi
2. Qafqaz memarlığının inkişaf mərhələləri
3. Qədim dövrdə Qafqazda memarlıq və qayaüstü rəsmlər
4. Arxeoloji araşdırmalarda Azərbaycanın memarlıq elementləri
5. Qafqazda qədim dinlər və abidələrdə əksi
6. Azərbaycanın memarlıq abidələrinin fərqliliyi qədim dövrdə
7. Manna dövlətində memarlıq
8. Midiya dövlətində memarlıq
9. Qədim yaşayış evləri qayaüstü rəsmlərdə və bezi arxeoloji abidələrdə
10. Qədim dövrdə Qafqazın tikili matrealları

XV. Fənn üzrə imtahan sualları:

1. Dünya memarlığının yaranma və inkişaf tarixi
2. Qafqazda memarlıq və qayaüstü rəsmlər
3. Arxeoloji matreallarda Azərbaycanın memarlıq elementləri
4. Dini memarlıq
5. Manna və Midiya dövlətində memarlıq
6. Monoteizm dini memarlıq abidələrində (Azərbaycan üzrə)
7. Atropatənənin antik dövr memarlığı
8. Antik şəhərlər və yaşayış yerlərinin memarlığı
9. Azərbaycanın şimal-qərbindəki xristian abidələri (Şəki, Qax, Balakən və Zaqatala)
10. Müdafiə qalalarının inşaat üsulları və vasitələri (Atropatena və Qafqaz Albaniyası üzrə)
11. Mülki tikili quruluşları (Qafqaz üzrə)
12. Əhəmənilər dövrü memarlıq abidələri
13. Qafqaz Albaniyasının şəhər memarlığı
14. Albaniya dövründə memarlıqda inşaat materialı (Qafqaz Albaniyası üzrə)
15. Albaniya dövründə memarlıqda inşaat materialı (müasir Gürcüstan üzrə)
16. Albaniyada gümbezi zallar və bazilikalar
17. Qafqaz Albaniyasının erkən orta əsr monumental memarlığının günbəz forması
18. Qafqaz Albaniyasının təbii - coğrafi şəraiti və tarixi dini memarlıq abidələri
19. Qarabağda ermənilər tərəfindən işğal edilən abidələrin dağıdılması
20. Xocalının tarixi memarlıq abidələri
21. Kəlbəcərin memarlıq abidələri
22. Antik və əlin dövrü memarlıq abidələrinin ümumi xüsusiyyətləri (Atropatena üzrə)
23. Şirvanın memarlıq abidələri
24. Qarabağın dini memarlıq abidələri
25. Bakının memarlıq abidələri
26. Azərbaycanın cənub-şərq ərazisindəki memarlıq abidələri
27. Qafqazın müsəlman dövrü abidələri.
28. Azərbaycanın dünya miqyaslı memarlıq abidələri
29. Naxçıvanın memarlıq abidələri
30. Azərbaycanın orta əsrlər dövrü memarlığı (IX-XVIII əsrlər)

Qafqaz regionunun memarlıq nümunələri fəninin sillabusu 050310 "Muzey, arxiv işi və abidələrin qorunması" ixtisası üzrə tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib olunmuşdur. "Tarix və onun tədrisi metodikası" kafedrasında müzakirə edilərək təsdiq edilmişdir (28 aprel 2025-ci il, protokol № 10).

Kafedra müdiri : dos. K.F. Mahmudov

Fənn müəllimi : dos. E.N. Malikov